

Расул ХІАМЗАТОВ

Дагъистан

Гуро, гъитинаб гъечіо, гъудулзаби, Дагъистан,
Гьелъул борхалъиялде ваха гъедин абулев.
Аххал тІогъода руго, тІогъал гІаздада руго,
ГІатІидаб Каспиялда гуми лъеделел руго.

ТІадегІанаб,
ТІадегІанаб, гІагараб,
МагІарулазул улка,
Аваданаб Дагъистан.

Йохъ, цо миллион гуро дагъистаниял ругел
Дунялалда гІагарлъи гІунги тІокІ буго нилъер
МугІрул тІокІкарал иццахъ океан зигардула
Аваразул васазухъ ясал чанги угъдула.

Гуро, гІамал кІудияб гІадамазул ватІан гъаб,
Амма бетІер даличІо Дагъистаналъ лъиего
Гьелъул ччорбалъ беролеб буго цІакъ машгъураб би
Гьелъул каранлъ къабгІелеб буго цІакъ къварараб ракі.

Къункъраби

Дида ккола, рагъда, камурал васал
Кирго рукъун гъечІин, къанабакъ лъечІин.
Доба борхалъуда хъахІил зобазда
ХъахІал къункърабазде сверун ратилин.

Гьел иххаз хаселаз халатал саназ
Нилъее салам къун роржунел руго.
Гьелъин нилъ пашманго, бутІрулги рорхун,
Ралагъулел зодихъ щибаб нухалда.

Боржун унеб буго къункърабазул тІел,
Къукъа буго чІварал гъудулзабазул.
Гъезул тІелалда гъоркъ цо бакІ бихъула —
Дун вачІине гъаниб къачараб гурищ?

Къо щвела борхатаб хъахІилаб зодихъ
ХъахІаб къункъра лъугъун дунги паркъела.
Гьелъул гъаркъидалъул ракъалда тарал
Киналго нуж, вацал, дица ахІила.

Дур цІар

Дида дур цІар рагІула,
Гозо бегІераб хІинчІалъ
Горда кІутІараб гадин,
ГІумру, гІумру, гІумруян.

РагІула гІаламалъул
КиналгІаги гІолилал

Гищкѹ, гищкѹ, гищкѹян
Щуршулел ругел гѹдин.

Дида дур цар рагула,—
Бокѹхѹе кѹалѹе бакѹан,
Кѹочардулел клѹтѹбузул
Цо тѹагѹамаб сас гѹдин.

Цингиги гѹеб рагула,
Хаслихѹлѹидул накѹкѹал щун,
Хехго хур бакѹаризе
Дунго ахѹарав гѹдин;

Хѹалхѹи босулеб рокѹов
Паракѹат вугеб мехалѹ.
Полк чѹараб гѹорхѹодасан
Бачѹараб тел кинигин;

Накѹкѹал хѹвалхѹун эхеде
Борхун иналде цебе,
Аххада самолеталѹ
Гѹабулеб хѹуй кинигин;

Хѹахѹилал карачелалѹ
Океаназулѹ регун,
Улкабазул гаванахѹ
Гумузул гѹаракѹ гѹдин;

Гѹорол кѹояз рохѹазда
Гѹѹтѹбузул зигар гѹдин,
Нухда унел васазе
Улбузул гѹари гѹдин.

Цо гѹотѹода тѹил кѹабе —
Тѹолго рохѹаз ахѹула.
Цо кѹурда гѹецѹо речѹче—
Тѹолго ганчѹаз ахѹула.

Цо ччугѹигин гинда чѹвай —
Тѹолго гѹораз ахѹула.
Цоxѹо нухалда клѹте —
Тѹолго цѹурмаз ахѹула.

Киналгѹаги тункулел
Бокалаца ахѹула.
Щѹибаб лахѹзат, секундаз,
Тѹолго саргѹтаз ахѹула.

Сардилѹ дица шурулеб
Дур цар — дир цѹваги цѹаги.
Дур цар... лѹалхѹе, рагулищ
Гѹеб абун, ракѹ клетѹелеб?!

* * *

Рорхатал цѳабзезде сухъмахъал гъарун,
Гъенире ракетал роржаян абе.
Бищун тѳадеганал гѳагарал цѳаби
Гѳадамазухъе щвей буго дир мурад.

1959

Къеч

Дица хъантлун, гѳедеглун
Цо бергъараб гѳищкъуялъ,
Байбихъана гъекъезе
Гѳитинго, кинидаго.

Гъекъана щѳибаб къойил
Хъатал цѳу-цѳун багларбакъ, —
Баккулаго данде ун,
Тѳерхъунаго хадув ун.

Гъекъана хъуби цѳу-цѳун
Цѳаби дица сардида, —
Муглрул тѳохазде вахун,
Аххаде глорухъе ун.

Гъекъана муглрул гъава,
Гъогъомараб, бацѳадаб.
Гъал дир магларзул къалал
Гъель рухѳизе гъаруна.

Гъекъана хъвалеб глазу
Гѳодобе бачлунаго.
Дир клутѳи сверухъ полоп
Гъель бетѳизе гъабуна.

Гъекъана ралел цѳадал,
Гъез цѳилъана дир лугбал.
Гъекъана гъагал цѳаял,
Гъез члух лъуна беразда.

Гъуралги рикъизарун
Гъекъана гъугъай, пири,
Бекараб гъакил берлъун
Гъаб ракъалда чѳараб нур.

Накѳлазде тѳадеги пун
Гъекъана хъахѳил зобал,
Полпида тѳад клалги чѳван
Чѳагѳа гъекъолеб гѳадин.

Нуха унеб мехалда
Иццахъ, лъарахъ гѳодов члун,
Лъай босилеб куцалда
Гъезул бакънал гъекъана.

Их тіаде гунтіарабго,
Гидрабазда нау чіван,
Гинті дица бетіана,
Тогьол махіал гьекъана.

Гьекъана велъулаго,
Гьекъана годулаго,
Гумруялъ кьурал лълъарал —
Кьогалги гьуиналги.

Дица Прагаялзул
Фестивалал гьекъана,
Цинги Хиросималзул
Къварилъаби гьекъана.

Гьекъана чагъир гіадин
Дагъистаналзул ихал,
Гаркьил сурахіи гіадин
Севералзул хаселал.

Дица кьоял гьекъана,
Гьимулаго кепалда.
Дица сонал гьекъана,
Кълчлулаго маглугун.

Гьитінаб мех гьекъана,
Голіхъанлъи гьекъана.
Голохъанлъиги гъанже
Гьекъон бахъунеб буго.

Ціамгіалаб жо батіла
Дуніялги глумруги —
Кіган гемемер гьекъараб
Гъанжеги кьеч буссинчіб.

Гьекъезе бокьун буго,
Мехтизе бокьун буго
Роххелалъгин талихлалъ
Ва дагъаб пашманлъиялъ,

Гъаб баціадаб гъаваялъ,
Гъал роціарал зобаца,
Ракълилаб дунялалзул
Даимаб берцинлъиялъ.

Дица гьекъон лъуглулеб
Бакъ, моці, тіабілат гуро.
Дица гьекъон лъуглулеб
Гъаб дирго глумру буго.

Гьедин букін лъикі буго,
Дун хвей бигъаяб буго.
Дица гьекъарал берал
Даимго къанщизеган.

Гъаб дунял сверулеб
БугебГан заманаялъ
Дунялалъул гъайбатлъи
Гъекъон къеч бусинаро.

1959

Пахъвахъ

Муса Мухамадовасе

Вилъла дунгун цадахъ глахъвалазухъе,
Полохъанго ругиш нильгоян лъаэе.
Рилъла Тад Магъилъе тIаргъал реххизе,
Рохелалъ гъоболлъухъ риччалиш нильан.

... Дида рекIелъ буго рикIкладисеб их,
МаркIачIуда росдахъ балагъараб моцI.
Гъелдаса бальго ниж, гI анч! ал гI олимпал
Пахъвахъ цо ригъалъул рагъдухъе щвана.

Рагъун буго гордо, гордухъ йиго яс,
Ясаль кечI ахIулеб буго хIайранго.
Зобалъул цIвабзазде, харил тIегъалде,
Хуриг данде ккарав цо гIолиласде...

Керен гIеккана дир гъелъухъ гIенеккун...
Пахъвалаз жидерго цIахIилал тIаргъал
«ТIаса вище, ясай, бокъарав васин»
Иргадал рехана гордухъа жанир.

Дицаги, гъоболас гъеб гIадат цIунун,
ГIолилай ясалде салам гъабуна.
Дирги шапка тIагъур шурун ккун, маян,
ГъитIинаб гордухъе хъуризабуна.

Гъоркъоб мех иналде цIахIилал тIаргъал
ЦIорол гордазухъан рехун рачIана.
Дир шурун бекараб шапка тIагъурги,
ХIорихъан къверкъ гIадин, къватIиб кIанцIана.

Къварилъарав дида ясаль абуна:
Вас, мун гъитIин вугин, цIакъ хекко кканин,
Хадуб миxъ баккигун вакке гъаниван
Гъеб дурго тIагъургун, гъеб дурго ракIгун.

Дида рекIелъ буго, нижер васазул
ЦохIо бетIералъе тIагъур батичIо. —
ТалихIав гIолихъан, миxъалги къурун,
Къинч гIадин харана къадахъа тIаде.

Гъев жанив лъугъингун, хал гъабе, ясаль
ХантIан къана гордал бакъ баккизегIан...
Гъоркъор сонал ана: сапарал, рагъал,
Ралъадал, шагъарал... щвана Пахъвахъе.

Моці балагъун буго гъадабго росдахъ,
Ясалъул кечі буго гъадабго гордохъ.
Гордохъе гололаз рехула таргъал,
Дицаги рехана дирго шляпа.

Цогидав харула къадахъа таде,
Къварилъарав дида абула ясалъ:
Мун кватлун кканилан, хъахлъулев вугин,
Борхатаб магарде глазу бан бугин...

Хъахилаб зодихъан бортун ана ціва. —
Кибе бортараб мун, дир голохъанлъи!
Я хекко ватула, я кватлун ккола, —
Кивего ккечло дун цо цараб глужда.

1959

* * *

Рагъдаса солдатал руссаян абе,
Сукнодал шинелал дагъ рукъе абе,
Амма дир мохъал, нуж горхъабазда чіа,
Члухларал асараз окопал тоге.

Нилъер улкаялда раги абуні,
Анціго раги абе маціхъабазде.
Абе ціакъ мухканго, бухилеб куцалъ,
Каранзул рекіеда хлунсилеб куцалъ.

Абе гламалда рагилеб куцалъ
Глужилго, беглерго, багаризабун.
Абе, ма босеян, гьерсихъабазда,
Гъез жодорго килщал хланчилеб куцалъ.

Къураб квер хланчизе хладур ратулел
Хіалихъатал гъезда бихъе букъун зар...
Рагъдаса солдатал руссананиги,
Солдатасул шинель бахъуге, дир кечі.

Авар маці

Ноль макъилъ вихъана, къалда лъукъ-лъукъун,
Къурда квер чіван унев, бида вецілун дун;
Къуруги батлалъун цеве унаго,
Цо лъарал рагалда гюдов кколев дун.

Лъар чваххулеб буго чабхил ккілалахъан,
Лъин кланціулеб буго ганчлазда тасан;
Тарамагъадисеб къвал балеб буго,
Къо лъикіилан дица соглаб ракъалда.

Дида лъалеб гъечло лъил ракъ гъабали,
Рагларо цо сас сверухълъиялда.
Гиціго борхалъуда цлумал ахідола,
Гиціго ахалъуда чундул угъдула.

Гъедин холев вуго, хадур гюдизе
Я пагарлъи гуро, я гудул гуро.
Берал къанщупелъул тIаде къулизе
Я йокъулей гъечIо, я чIужу гъечIо.

Гъале, гъеб мехалда, борхалъудасан
Нухлулазул гъаракъ рагIана дида.
Гъез бицунеб буго ах, хур, хералъул,
Исана букIинеб магIишаталъул.

Къерхен-роцIценалъул, боцIи-панзалъул,
Пуланав ХIасанил сихирлъиялъул...
Гъел кIалъалел руго нилъер гIадатаб,
Пагараб, бацIцадаб магIарул мацIалъ.

Дир магIу бачIана бадиса къватIиб,
Къана данде цаби, вахъана тIаде.
Аваразул капам, гъелъул камиллъи!
Кинабго черхалда лъикIлъана ругънал.

Лъаларо, МухIамад, цогиязул иш,
Амма дица дирго рахъалъ абила:
Метер магIарул мацI хвезе батани,
Хваги дун жакъаго жаниб ракI къвагъун.

Щай дие къваригIун бугеб Дагъистан,
Дир гъаракъ бахъани дир лъималахъа?
Щай, дир магIаруллъи, магIарул чагIаз
Чияр мацI бицунеб жидерго гъасда?

Щай дие гъал мугIрул, гIурул рагIалда
Пагараб магIарул кечI рагIичIони?
Камилаб гъаракъалъ нилъер къерилаз
Къурул рагIалда чIун, гъеб ахIулеб куцI!

Дун кIудияб пикру гъитIин гъабизе
ГъитIинаб рукIнисан кIалъалев гуро,
Ва пачалихъазул Ассамблеялда
Авар мацIалъе бакI гъарулев гуро.

Амма гъал къурабалъ улкаялъ рарал
Мактабазда гъеб мацI малъизе ккела.
Гъеб рекъараб буго нилъер халкъалда
Черхалда борчараб рачел киниги.

Гъеб мацIалъ панаяб кечI ахIулаго,
Киниги гъулакги кIикIана нилъер.
Гъаб мацIалъ рукъоса унеб мехалда
Нух битIагийилан абуна улбуз.

Гъанже нухалги тун рукъоре щвейгун,
Щиб, цоги мацIалъиш нилъ гаргадилел?
Дун магIарулазе, гъедин батани,
Бищун ахирияв поэтиш кколев?

МахІмудил пасихІлџи, џасул хІасралџи,
Бидуль къаламги ччун џарурал кучІдул,
џел, нилџер маџарул маџалџ кинигин,
Киданиги дида ричІчІизе џечІо.

Бокџула, МухІамад, диџе џаб дунял,
Дунялалда бищун џаб нилџер улка!
Дица кІвараб куцалџ кинабџо рахџалџ
КучІдуль џеб ахІана, жеги ахІила.

Ва амма батІаџо цоги рокџиялџ
Бокџула џураб ракъ, маџарул тіалџи.
Лџаларо кивехун дун хвелевали,
Амма хоб бокџила џаниб букІине.

Щиб лџалеб, хабада цересан унел
Цо-цо нухлулаца дир хІисаб џабун,
џав нилџер Хмамзатил Расул вугилан,
ХІасратаб маџарул маџалџ абилеб.

1959

Цо-цо мехалџ урхџула

Цо-цо мехалџ урхџула
Цересал умумузухџ,
Йокџарай яс чан џадин,
Чода тіад лџун хџамурал.

џанир чуялги џечІо,
Беџал сардалги џечІо,
Йокџулей яс йикџизе
Законалџ џукџун буго.

Цо-цо мехалџ урхџула
Цересал умумузухџ,
џезул кечІ чваххулаан,
Чваххун унеб лџар џадин.

џаниб мегІерги џечІо,
џазуги биунаро;
Диџе кечІ џумрулџунги
Налџилџунги ккун буго.

1960

џитІинай Шаџриде

Мун щайзе џодулей, мун щай џодулей,
џумру жеги лџачІеб џитІинаб лџимер?
Дурни эбел йиџо, эменги вуго,
Дур киниде кџулун киналџо руго.

Дир эбел камуна, дир эмен хвана,

Лъица бесдаласде васин ахилеб?
Гъаб глумру лъарав дун ккола глодизе,
Мун щайзе глодулей, мун щай глодулей?

Мун рекікІалъ кІвекІичІо, дулъ жажІта гъечІо
Жеги мун гьерсаца пашман гъайичІо.
Мун кодой ккун гІадии, рокънялъ цІурал
Ракъалда панаял кучІдул ахІичІо.

Дидани бихъана тушбабазул ццин,
Цинги гъудулзабаз гъабун тараб рекІкІ.
Гъаб ракІ лъукъарав дун ккола глодизе,
Мун щайзе глодулей, мун щай глодулей?

Дуда рагъ бихъичІо, ругънал ссудичІо,
Жеги би тІинкІичІель тІолеб магІу щиб?
Къо саламин абун бачІуна духъе,
Сордо лъикІан абун уна гъеб нахъе.

Дир бахІарал вацал рагъда хутІана,
БухІулеб гъаб тІалъи дида бихъана.
Балагъал лъарав дун глодизе ккела,
Кинан мун глодулей, щай мун глодулей?

Дне жаваб къуна гъитІинай ясаль,
Гъельул мацІцІ бичІчІана щаями дида,
Гъель абуна: мунин, гъеб кинабго лъан,
КучІдул хъвалев вугин, чІагого вугин.

«Дица гъеб чІаголъи кинан гъабилеб,
Гъадианаб хІинкъараб дуниялалда?
Гъель глодулей йиго, глодулей йиго,
Мун щайзе глодулев — дида лъаларо».

ВатІаналде

1

Цебе бичІчІулароан,
Гъанже бичІчІулеб буго:
ХІанчІазул кочІол магІна,
Перевод гъечІониги;

Хаслихъе гъол югалде
Щай къваридго роржунел,
Къункъраби ахІдолел куц,—
Керен бухІулеб буго.

Цебе бичІчІулароан,
Гъанже бичІчІулеб буго:
ГъотІодаса тІуралго
ТІамхал щайзе ракъвалел;

Къурдаса тІураб мехаль,
ТІалу щайзе угъдулеб;

Тлалабалъ нух къосингун,
Ритлүч! щай къварилъулеб.

Цебе бичлчулароан,
Гъанже бичлчулеб буго:
Сонал анаган глдан
Годове щай далулев;

Дудаса риклалъигун,
Къвативе ккараб мехалъ,
Къваридаб щай буклунеб
Шиглру, пикру, балагы...
Огъ, Ватан!

2

Дун дур цлурмазда гъорлъ цо цлумур вуго,
Дур цлар зваргъолеб куц каранда жаниб.
Гъечю дие гъаракъ гъадин бокъулеб, —
Гъеб гъаракъ къотлани, дун къаникъ вуго.

Дун дур цлумазда гъорлъ цо цлумлъун вуго,
Дур цлар буго дие клябго кваркъи.
Воржуна гъороде керенги рагъун,—
Гъел куркъбал къотлани, дун къаникъ вуго.

Дун дур ярагъалъулъ къвариглинеган,
Дуца къеда бараб цо ханжар вуго.
Къо ккараб мехалда, лъазабе дида,
Лъалиниса вахъун паркъезе вуго.

Хонжрол тлагъиялда тлад хъвараб дур цлар
Цлунизе вахъина дун глорхъабазде.
Глагараб яргъида къаву члванани, —
Дун члагоялъ гъечю, дун къаникъ вуго.

Дица дур каранда бан буго сабаб,
Сарин буго гъениб дуде гъабураб.
Гъечю гъаб глдинаб глагараб сарин, —
Нагагъ гъеб къотлани, дун къаникъ вуго.

Дур сухъмахъалъан ун, дунялги сверун,
Духъе вуссуна дун, дур васалълъ цояв.
Цо нухалъ къураби, къунсрулги руклклун,
Дихъ балагъанани, — дун къаникъ вуго.

3

Щибжо клутлбуз шурулеб,
Щибжо бераз абулеб,
Бадиб цлдул гаразулъ
Щибжо кенчюлеб бугеб,
Бадиб магил гаразулъ
Щибжо угъдилеб бугеб?
Пашмакъазул къуцли щиб,

Гъаказул кър-кърци щиб, —
Лъалезда биччюлареб,
Лъаларезда бицун щай?
Щай чундулгин хайванал
Хинкюн ахларал сардилъ?
Сон кисан гезда лъараб
Жакъа ракъ багъарулеб?

Дунял гъгъалеб мехалъ,
Пири пирхулеб мехалъ,
Генеккарал гурмазда
Пашманго щиб хван бугеб?

Хъахлал накклат рихула
Рикклатъулел къваридго,
Къолъикклатан сардида
Сапаралъ ана гуми.

Дунги вуго рикклатда,
Огъ, бухлараб гъаб хасрат,—
Бихъичлезда лъаларей,
Лъалезда биччюлареб!

4

Жеги мац! лъалареб лъимаца гладин,
Дица цо батлаго, бутла-бутла ккун,
Щурула, абула, угула дур цар, —
Цин Дагъан, цингиги Дагъистанилан.

Гъединан буклуна дагъа-дагъаб ккун,
Квер къотлунгутизе бахъулеб ханжар.
Ялъуни хасратаб кочлое бакъан
Рекъон кезеглан цин клутулеб жергъен.

Клудиял, гъитинал улкаби рукла,
Амма гъанжелъаган дида гъамаро;
Гъиндустанги мунги кинаб клудияб,
Парижги Гъунибги кинаб гъайбатаб.

Дица борцунаро берцинлъи верстаз,
Дица цадирабаз цаларо хасрат.
Клудияб ракъ гъечло рокъи гурони,
Клудияб бак! гъечло рак! гуронани.

Дир тлалъи, тлубан мун бихъичлониги,
Цо гъитинаб бутла, гъебцин глола дий.
Биччанте рогъалилъ макъиль бихъизе
Я плагараб росу, я росдал сухъмахъ.

Биччанте бихъизе магарул иццухъ
Партал чурулей яс, чу гъекъолев вас.
Жегиги къачлачлеб къиматаб алмаз,—
Къотила дуца цлер чанги гордазе.

Дидаго лъачлого лъиклъун ватула,
 Дунго кючон пикру дур гъбурабго.
 Дидаго лъачлого дагълъун ватула,
 Мун кючараб пикру гъоболлъухъ ккани.

Дица духъ тун буго бухлизе хлули,
 Дур хинчи, галам бахун, бачина духъе.
 Тана духъ чурхлизе чилайдул расал,
 Дур чан, хлажалъигун, кланцила духъе.

Лъабциуса киваричю, цохю цал гела,
 Дир чу дур кавабахъ квачида чела.
 Дун дур мутиглаб гъве, пиште, бортила,
 Мун клалъазеглан дун клалтиа буклина.

1967

Патимат

Мун ячана гьитинай
 Гъобол дунялалде,
 Данде къана эбелалъ:
 Патимат, Патиматин.

Гъулаказул гъулчиги,
 Чвахулеб лъарал кечги,
 Кинабгаги рагъи-тох:
 Патимат, Патиматин.

Гъоркъоб замана ана,
 Дуца гъалал кюрана,
 Дур гордухъ дун гъардана:
 Патимат, Патиматин.

Дица дунял сверана,
 Рекел дандержиял
 Дида цадахъ ахидана:
 Патимат, Патиматин.

Гюлел руго, Патимат,
 Нилъер гьитинал танчи,
 Гъезие гвангъулеб бакъ:
 Патимат, Патиматин.

Телхаз рахчулел берал,
 Бераз рорхулел телхал,
 Толго дунял даим:
 Патимат, Патиматин.

Бицунге

Бицунге, бицунге, бицунге дие
Берцинал ясазул гурони хабар!
Цогиял раглаби — гьадингоял жал, —
Гьечю дунялалда тлоклаб хазина.

Цоги хабар кинаб? — Лъимер тлад гьечлеб,
Гьороца киклулеб пашманаб кини.
Кеп кинаб буклулеб, чогърол баклалда
Чашкаялъуб тлураб хлабургъараб лъел?

Ахлуге, ахлуге, ахлуге дие
Дунялалда сарин цо рокьул гуреп!
Цогиял саринал маргъаби руго,
Маргъуцин лъик! луро рокьи гьечлони.

Роржанхъулел руго хъахилал хланчи, —
Хасраталъул буго гьезул бугеб кечI.
Рохъазда чундузул чапулел бакънал, —
Цоги бакъан, гьечю гишкъул гурони.

Гуми унел руго океан хъвалхъун,
Угьдулел руго гьел, огъ, дунялан.
Гьезда тлад роржунел самолетаца
Саламалъе рокьул куркъби хъвагула.

Дирги ракI гьедула хабалъ лъезеган,
Хабар гьабиларин гьаб гишкъул гуреп.
Хабаде берцинаб гьумер къулани,
Гьениса вахъина, жеги ахила.

Лезгинка

Бихъея тIил къея къабизе дихъе,
Къурабазул лъимал, нахъе-нахъе къай,
Гьаб тирулеб бугеб дунял бакъулъ
Дунгун цадахъ къурде, къенсер-бер берцин!

Къабге абе къали, пуйзе те зурма,
Свери гIатIид гьабе гьаб гIаламалъул!
Гюрул карачелаз, киналго хланчIаз
КечI ахIеян абе, хъат чIваян абе!

Хъат, хъат, гьарс, гьарс!
Хъат, хъат, гьарс, гьарс!
Гъанже балагъилин
Щив свакалаян.

Дир каранда лъураб квералъул зарукъ
Боржине къачIараб хIинчIлъун буго ракI.
Цояб квер битIула гIебеде дица,
Дур гьежда тор гьабун гьадин жемилин.
Цояб хIетI малъалда, цояб агъалда,
Уна дун лъедолей дур лъалкIда хадув.

Цо гъаниб, цо доба — цадахъ киябго
Дуй накаби чвала, мутиглав вугин.

Хъат, хъат, гъарс, гъарс!
Хъат, хъат, гъарс, гъарс!
Гъанже балагылин,
Щив свакалаян.

Дур рорхарал кверал, кие йоржуней?
Космосалдейищ мун къачалей йигей?
Кьо лъикI, рокьул глаам, дуда хадув дун,
Дунял ахада тун, воржина цадахъ.

Цадахъ гъаб глумруялъ, гъаб галамалда,
Гатидал рорхатал гъал зобалазда
Къурдилин, йокъулей, нилъехъ хал гъабун,
Херал бахларлъизе, хварал рахъине.

Хъат, хъат, гъарс, гъарс!
Хъат, хъат, гъарс, гъарс!
Гъанже балагылин,
Щив свакалаян.

Дица дуге тIагъур бахъулеб буго,
Накъиял риччанте гъанже къурдизе.

Огъ, руччаби!

Нуж лъазегIан дир глумру
Лъарал рагIалда ана.
Нуж лъаралго лъаралъа
Гурулъе кIанцIана дун.
Гъеб гIоралъ нугер асир,
Унго, киве рехичIев?!
Огъ, руччаби, агъ руччаби,
Унго-унго руччаби!

Нуж лъазегIан дун гъасда
ЦIеде къулун вукIана;
Нугер цIар гъуинлъигун
ЦIадай кIанцIана пулан.
Гъеб цIадуца керен-ракI
КигIан гIемер бухIараб!..
Огъ, руччаби, агъ, руччаби,
Унго-унго руччаби!

ЛъикIал гъудулзабигун
Нуж сабаблъун вагъана.
Цере дадахъ рукIарал
Дидаса ратIалъана.
НекIо росулел кверал,
Гъанже рукъулел зарал.
Гъай руччаби, гъай руччаби!
Пайда щибха, руччаби!

Нужее голо чанги
Гьалмагъзабаз гуккана,
Дица гьелги гуккана,
Гьереси бицинаро.
Амма киназдасаго
Нужер сихру бергъана.
Агь, руччаби, огь, руччаби,
Унго-унго, руччаби!

Абула, рекъечлеб иш
Бугин щакдарийилан;
Щакдаричого чолищ? —
Чурканлъи гьел лугбазул!
Добе гьимулеб гьумер,
Гьанир кьуркьулел берал,
Вай, руччаби, гьай, руччаби,
Пайда щибха, руччаби!

Цо гьалал гьурщулел куц,
Цо курмул цутулел куц,
Болъоде рахунелъул
Цо бохдул росулел куц!
Гьечю дий хвалил ургьел
Херлъизе виччаге дун.
Огь, руччаби, агь руччаби,
Унго-унго, руччаби!

Нужеда цинги бахъун,
Дирго керен бухана,
Нужехъ ккараб рокьялъ
Дирго макъаби чивана.
Нуж цоцада релълъарал,
Цинги батти-баттиял.
Огь, руччаби, агь руччаби,
Унго-унго, руччаби!

Нужеца дир азарго
Ургьел, рохел хисана.
Нуж дий хисарданин ккун,
Нужее дун хисичю.
Нуж каканаган глемер
Гищкъу ккезе гьабулел,
Вай, руччаби, гьай, руччаби,
Пайда щибха, руччаби!

* * *

Анцила микьида дир хиял ккарай,
Дун хадув лъугъарай, кодой щвечей яс,
Кин гьабсаглаталда мун йигей, бице?!
Дида мун ключенчо, дун ключон танищ?

Анцила микьида диде къасд ккарай,
Къисмат хисун ккарай мугрул гололай,
Кин гьабсаглаталда мун йигей, бице?!
Дида мун ключенчо, дун ключон танищ?

Дун лъадигун вуго, лъималгун вуго,
Нужерги нужерго буго хъизан-рукъ,
Ва амма анцила микъабилеб их
Дуда кљочон танищ? Дида кљоченчю.

Кљочон тана чанги цебехун ккараб,
Кљочон тана чанги хадуб буклараб,
Амма кљочонаро рокъул байбихъи,
Анцила микъида тлоцебе ккараб.

Къунсрул

Дур надал байданалда
Ціакъ къваридаб кљиго хлор,
Эрменияз Севан кье,
Къеларо гьелъухъги гьел.

Хлоразул тларалъуда
Рас члелераб кљиго цер,
Цоцаде рачги рехун,
Регун руго глумруялъ.

Гьел, члагоял чвараб ххвел
Гъабун руго, сихлирал,
Сверухъ женжелев вугев
Чанахъан — дун гуккизе.

Хларазда бугеб гъава,
Гъезда лъала, бичлчула,
Яхъая цо къурдизе,
Къижун гьечю гьел чундул.

Гьел цо къуркъудулел куц,
Гьел цо кљичардулел куц,
Нагагъ дур ц, цин бахъани,
Цо гьел руклун унеб куц.

Гъезул ишанаца дун
Ахларавщинав духъе:
Аян дун витлулеб куц,
Цо рас багъаричюго.

Чанги сихлирал цурдул
Руго дунялалда;
Гъаздаган лъиклаб хъулухъ
Лъиданиги батичю.

Гъутлбузда бусен лъурал
Хланчлазул жакхта ккела, —
Гъаз бусен лъураб гладаб
Санаглатаб бак гьечю.

Дица гъазул мурадал
Даим тлуразарула,

Тубараб мурадалде
Дунго щвечлонаниги.

Дуца гьал къачлалелъул
Дир назму разилъула,
Дур хлоразухъ балагъун,
Гъезий баркала къола.

Баркала, цурдул, нужей,
Дир хлорал цлунаралъухъ,
Хлабургъине течлого,
Раццлад гьел хьихьаралъухъ.

Гъеб хлорил лъим гьекъезе
Цо-цо дун вачларавго,
Вихъичлеб ххвелги гъабун,
Хварал жаллъун чларалъухъ.

Нилъер царал

Нилъер киязулго цо-цо цар буго,
Цлунизе умумуз нилъее кьураб.
Дуе къуна зодой цвабзахъ балагъун,
Дие — ца бакарал нухахъ балагъун.

Хадуб гъаб глумруялъ гадамаз кьурал
Гемер царал руго батли-батлиял:
Гъалал кьурулелъул дуй кьурал руго,
Чу къололеб мехаль, дий кьурал руго.

Мун дандчваралдаса гьал гадамаца
Гащикъилан абун лъуна дида цар.
Дун гащикъ ватани, гицкъу мун йиго,
Гащикъзаби уна, гицкъу хутлула.

Дица дуе кучлдул шурулеб мехаль,
Шагирилан абун абун дида.
Дун шагир ватани, шигру мун йиго,
Шагирзаби уна, шигру хутлула.

Нилъей чанги царал щвана глумруялъ,
Гадатги, гамалги, хьвадиги бихъун.
Дуца дие къуна киналго царал,
Дица дуе къуна киналго царал.

Рокъиялъе киналго
Ригьал мутлигал руго.
А. С. Пушкин.

Дун цидасан гъанже

Дун цидасан гъанже поэт лъугъана. —
Гьитинав вуклана, нужеда лъала.
Клудияб члаголъи гьечлонаниги,
Гъунар диль буклана рекл-макру гьечлеб.

Хадув дун вачана гучаб чваххиялъ,
Цин ваккун, цин тѣрхъун, рохъоб чан гладин.
Цояца квер къуна карачалабалъ,
Цояз гъорлъе цѣана гъанкъилин абун.

Гъанже дун гѣун вуго, гѣорулъа къватѣв
Гѣодой къуличѣого вачѣунев вуго.
Доба-гъаниб тункун ругънал цваниги,
Дун тарулев гъечѣо, дун чѣаго вуго.

Хун гъечѣо дилъ жеги некѣсияб рокѣи,
Некѣоялде тѣаде жегиги буго.
Гъеб рокъуда рекъон гъаракъ гъабуни,
Гъакѣлан кѣалгун дунял хутѣизе буго.

Гъеб гъаракъ дир гъечѣо. Дун — лъукъараб чан,
Чанги тѣухѣи буго дир кереналда.
Амма данд къан руго дир цабзас кѣутѣби,
Дихъе квер бегъуге, дунго вилълъина.

Дун — цѣидасан гъанже цѣидалав гѣащикъ:
Гѣуцѣун буго дица дир рокъул улка.
Полпилаб чваххидалъ дун гъорлъе цѣалел
Дица, гъванцаги ккун, тункила цоцалъ.

Цѣадастан

Дир бусен, дир гъансито,
Дир хѣасраталъул рогъел,
Тѣоцебе дий ахѣараб
Ихдалил кочѣол гъулак.

Буго мун, Цѣада росу,
Нусго цѣараки гъечѣеб,
Дур панаяб цѣагун дун
Дунялалда тирана.

Чваххана цѣад, бана цѣер —
Цѣорочѣо, квачачѣо дун.
Дур кунчѣиялъ цѣунана
Киналго полюсазда.

Биччай, нилъер миллат, мацѣ
Лъалеб батичѣониги.
Лъалеб асар батана
Нусго улкаялда гъеб.

Дир хѣасраталъул вацал,
Цо бакѣалда ратичѣел,
Цо ракѣалъул руго гъел, —
Рекѣелъ щибжо гъунареб?

Гъел рихъун дида лъана,
Дунял цѣун буго Цѣада:

Нусго цѝараки гуро,
Нусго миллион буго.

Дир бусен, дир гѝансито,
Дир хѝасраталъул рогъел,
Тоцебе дий чваххараб
Иххалъул иццул бетѝер...

Гѝанже мун гѝатѝилъана,
Гѝащѝкъзабазул улка...
Дица гѝалда цѝар лъуна
Цѝадастанѝлан абун.

Къо гѝечѝо

Вас гѝавѝичѝеб къо гѝечѝо,
Кечѝ гѝабѝичѝеб къо гѝечѝо,
Цѝад баларѝеб къо гѝечѝо,
Бакъ щоларѝеб къо гѝечѝо.
Гѝечѝо къо рокѝи ккечѝеб,
Йокъулелда къвал бачѝеб,
Къого миллион соналъ
Дир гѝищкъул улкаялда.

Нѝлъер къоял, нѝлъер къоял,
Бакъулалгин цѝадалал,
Рокѝи гѝечѝел чагѝазе
Гѝадинго арал руго.

Гѝазу бачѝеб къо гѝечѝо,
Магѝу тѝечѝеб къо гѝечѝо,
Цѝцин бахъинчѝеб къо гѝечѝо
Кѝудѝяб дунялалда.
Гѝаниб цѝцин гъукъун буго,
Гѝересѝидуй бакѝ гѝечѝо.
Цо гѝищкъу, гѝищкъу, гѝищкъу, —
Гѝумру Цѝадастаналда.

Нѝлъер къоял, нѝлъер къоял,
Бакъулалгин цѝадалал,
Рокѝи гѝечѝел чагѝазе
Гѝадинго арал руго.

Гѝечѝо къо къварѝлъѝичѝеб,
Гѝечѝо къо рохел гѝечѝеб,
Гѝечѝо, гѝечѝо, гѝечѝо къо
Гѝудулалда данд чѝвачѝеб.

Бѝѝѝахъе росу бакъулъ
Цѝада гѝавунаниги.
Цѝадастаналдаса чи
Гуро рокѝи гѝечѝев чи.

Нѝлъер къоял, нѝлъер къоял,
Бакъулалгин цѝадалал,

Рокъи гъечлел чаглазе
Гъадинго арал руго.

Цадастаналдаса гадатав чи

— Мун щив?
— Расул Хамзатов.
— Киса?
— Цада росулъа.
— Дур хъулухъгин халти щиб?
— Хасраталъул шагир дун.
— Дур миллат, мацI, цар, улка?
— Цадастан, рокъи, рокъи.
— Цаларав кив, гелму щиб?
— Гищкъул академия.
— Гъудулзаби, гагарлъи?
— Киналго гищкъу ккарал.
— Судалде гъоркъе кканищ?
— Рокъул судалде ккана.
— Рагда гъорлъ глахъаллъанищ?
— Гумруялъ гъенив вуго.
— Дур тушман щив?
— Ццин буго.
— Цоги?
— Гъересигун мацI.
Гъез кидаго лъукъана
Каранлъ жаниб гинал ракI.
— Мун асирлъун вукланищ?
— Рокъул асирлъун вуго.
— Две рокъулел кучIдул?
— Цо рокъул, рокъул, рокъул.
— Две рокъулел харбал?
— Гъадабго ракъул, рокъул.
— Дур хайранал пикраби?
— Кидаго рокъул, рокъул.
— Две щвараб шапакъат?
— Холареб рокъи буго.
— Дур хазина, бечелъи?
— Даимаб рокъи буго.
— Дур борхараб байрахъ щиб?
— Панаяб рокъиялъул.
— Гъелъул кьер?
— Нусабго кьер
Нур къотIун гъабун буго.
— Байрахъалда хъвараб щиб?
— Рокъи ккарал цолъеян.
— Байрахъалда цебе гъа?
— Рокъул улка цIунизе.
— Дур гIумру?
— Гищкъу буго,
Гищкъуялъе ригъ гъеч! о.
Гъедиалщинал руго
Цадастаналъул лъимал.

* * *

— Дун гъавураб Дагъистан,
Картаялда — хІанчІил тІинчІ,
ХІасраталъул улка, мун
Щиб картаядла бугеб?

— Дун бугеб карта буго
Каранда гъалдолеб ракі,
Гъудулалъулги дурги
ДандчІван кенчІолел берал.

— Дие ирсалъе къураб
Инсул тІалъи, мун даим
Цо-до континенталда
Цо-цо керен цун буго.

Дие щвараб ЦІадастан,
Щиб бакІалда мун бугеб?
— Рокъул куркъбал гІатІидал,
ГІищкъу гъечІеб бакІ гъечІю.

— Дун гІураб ракъ, дур гІурхъи
ГІораз мугІруз бикъула,
Рокъул улка, дур гІорхъол
ГІаламат, тІабигІат щиб?

— Рокъи, ракъ кинигинан,
Бикъуларо гІорхъабаз;
ГІаламалде щвараб бакъ —
Кибего щуцалелб цІад.

— Дир ВатІан дида лъала
Лъидасан кин цІунилеб;
ГІищкъу, дур хъаравул дун,
Дида тІадаб хъулухъ щиб?

— ЦІуне, гІураб ракъ гІадин,
Рокъи гъаб дунялалда.
ЦІуне бищун хирияб
Хазина цІогъаздаса.